

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та маркетингу

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ІЛЬЮК ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 331.526

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ
ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ТОВ «НИВА ЕКСПО»

Спеціальність 073 – Менеджмент
Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Місевич Микола Анатолійович
Кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2022

АНОТАЦІЯ

Ільюк Ю.О. Удосконалення управління ефективністю використання основних виробничих фондів ТОВ «Нива Експо» – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 073 «Менеджмент». – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2022.

Розглянуто теоретико -методичні аспекти управління ефективністю використання основних виробничих фондів підприємств. Проаналізовано організаційно-економічну та фінансову діяльність досліджуваного підприємства; виявлено проблеми в управлінні ефективністю використання основних виробничих фондів . Запропоновано удосконалення механізму управління та організацію оновлення основних виробничих фондів ТОВ «Нива Експо».

Ключові слова: основні виробничі фонди, механізм, управління, оновлення, амортизація.

ANNOTATION

Ilyuk Jul. Improving the management of the efficiency of the use of the main production assets of the company "Niva Expo". - Manuscript.

Qualifying work for the degree of «Master» in the specialty 073 «Management». - Polissya National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2022.

The theoretical and methodological aspects of managing the efficiency of the use of the main production assets of enterprises are considered. The organizational, economic and financial activity of the enterprise under study was analyzed; problems were identified in the management of the efficiency of the use of the main production assets. It is proposed to improve the management mechanism and organize the renewal of the main production assets of the "Niva Expo" company.

Keywords: basic production funds, mechanism, management, renewal, depreciation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ.....	7
1.1. Основні виробничі фонди: поняття, суть, складові.....	7
1.2. Показники ефективності використання основних виробничих фондів	10
1.3. Механізм управління ефективністю використання основних виробничих фондів.....	12
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТАН УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ТОВ «НИВА ЕКСПО».....	16
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства...	16
2.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства.....	18
2.3. Оцінка рівня та аналіз управління ефективністю використання основних виробничих фондів.....	21
Висновки до розділу 2.....	23
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ТОВ «НИВА ЕКСПО».....	25
3.1. Удосконалення механізму управління ефективністю використання основних виробничих фондів підприємства.....	25

3.2. Організація ефективного оновлення основних виробничих фондів підприємства.....	29
Висновки до розділу 3.....	31
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За сучасних умов інтенсифікація господарської діяльності вітчизняних підприємств, підвищення їхньої конкурентоспроможності потребують постійного удосконалення технічної бази, що сприяє підвищенню ефективності використання основних виробничих фондів. Підвищення якості менеджменту на підприємствах пов'язане з опануванням сучасних методів оцінювання стану основних виробничих фондів, аналізу та планування їхнього розвитку, формуванням комплексного підходу до оцінювання взаємовпливу показників фінансово-господарської діяльності підприємств та показників використання основних виробничих фондів. Значимість проблеми підвищення ефективності управління основними виробничими фондами підприємств в сучасних умовах господарювання, зважаючи на зростання внутрішніх і зовнішніх ризиків, й зумовили вибір даної теми кваліфікаційної роботи.

Аналіз останніх досліджень. Вирішенню проблем функціонування ринкових економічних механізмів, зокрема тих, що стосуються управління ефективністю використання основних виробничих фондів, присвячено значну кількість наукових праць. Проблеми підвищення ефективності управління основними фондами підприємства, зокрема в напрямку вдосконалення амортизаційної політики, активно досліджували як вітчизняні економісти І.А. Бланк, М.П. Герасимчук, О.Є. Кузьмін, П.А. Орлов, Ю.М. Петрович, В.П. Савчук та інші, так і закордонні вчені І. Ансофф, Е. Нікбахт, Й.

Шумпетер та інші. Також заслуговують на увагу доробки А. Пушкаря, О. Веклича, О. Гребешкової . Ю, Реброва, С. Лемпи, В. Полторигіна, М . Волкова, І. Кашкіна, П. Крущ та інших вчених-економістів з проблеми дослідження.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є розробка та обґрунтування теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення управління ефективністю використання основних виробничих фондів в умовах ТОВ «Нива-Експо».

Для досягнення поставленої мети було сформульовано та вирішено наступні завдання:

- проаналізувати теоретичні основи поняття основні виробничі фонди підприємства;
- дослідити основні показники визначення ефективності використання основних виробничих фондів;
- надати загальну характеристику ТОВ «Нива-Експо» та проаналізувати його господарський стан за період дослідження;
- провести аналіз механізму управління ефективністю використання основних виробничих фондів на досліджуваному підприємстві;
- дослідити сучасний стан управління ефективністю використання основних виробничих фондів в ТОВ «Нива-Експо»;
- розробити рекомендації з удосконалення управління ефективністю використання основних виробничих фондів для ТОВ «Нива-Експо»;
- удосконалити механізм управління ефективністю використання основних виробничих фондів підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступає процес управління ефективністю використання основних виробничих фондів на ТОВ «Нива -Експо». Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів діагностики та удосконалення системи управління ефективністю використання основних виробничих фондів на досліджуваному підприємстві.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використано

загальнонаукові методи пізнання економічних процесів, зокрема системний підхід до вивчення проблем управління основними виробничими фондами. Абстрактно-логічний метод застосовано для уточнення суті категорії «основні виробничі фонди», визначено складові елементи основних виробничих фондів підприємства. Метод аналізу та синтезу застосовано для оцінки стану управління ефективністю використання основних виробничих фондів в ТОВ «Нива-Експо» за період дослідження, а також використано наступні прийоми: групування, порівняння, графічний тощо.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. В проведеному дослідженні систематизовано сучасні підходи щодо методологічного забезпечення ефективності використання основних виробничих фондів ТОВ «Нива-Експо»; *запропоновано* удосконалену систему управління основними виробничими фондами ТОВ «Нива-Експо», що покликана зменшити різноманітні ризики в господарській діяльності підприємства; *обґрунтовано* організацію ефективного оновлення основних виробничих фондів досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використанні підприємствами кондитерської галузі в якості удосконалення процесів використання і управління основними виробничими фондами в сучасних умовах господарювання з урахуванням різноманітних ризиків господарської діяльності.

Особистий внесок здобувача. Автор дослідження запропонувала та розробила ефективні шляхи підвищення ефективності використання основних виробничих фондів ТОВ «Нива-Експо» на перспективу.

Публікації. Місевич М. А., Фана О. А., Ільюк Ю.О. *Система управління виробничим потенціалом підприємства*. Агросвіт, ТОВ ДКС «Центр», Дніпро. № 20. С . 52-58.

Обсяг і структура дипломної роботи. Робота викладена на 32 сторінках комп'ютерного тексту. Структурно робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (56 найменування та займає

5 сторінок), 17 додатків (6 таблиць та 12 рисунків).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ

1 .1. Основні виробничі фонди: поняття, суть, складові

Основні виробничі фонди є знаряддями праці, за допомогою яких працівник впливає на предмет праці або які являють собою необхідні для здійснення процесу торгівлі, заготівель, виробництва тощо матеріальні умови [29, с. 47-49]. Бондар Н.М ., аналізуючи наявність та рух основних виробничих фондів на підприємствах, вважає, що «...вони безпосередньо беруть участь у виробничому (комерційному, банківському) процесі або якимось чином сприяють його здійсненню (будівлі, споруди , передавальні пристрої, машини та устаткування, робочі машини й обладнання, вимірювальні та регулювальні прилади, лабораторне устаткування, обчислювальна техніка, інші машини й обладнання , транспортні засоби, інструмент, виробничий інвентар і приладдя , господарський інвентар, робочі та продуктивні тварини, багаторічні насадження, меліорація земель і водойми, інші Основні виробничі фонди)...» [9, с. 54-56].

При дослідженні ефективності використання основних виробничих фондів, Бова Т.В. дійшов висновку, що «...будь-який виробничий процес може здійснюватися лише за допомогою певних машин, обладнання, які

розташовуються в певних приміщеннях, а матеріальною основою цього процесу виступають, насамперед, засоби праці, які характеризують технічний та економічний рівень розвитку суспільства й виступають необхідним елементом виробництва, обігу та надання послуг. При цьому сукупність застосовуваних засобів праці набуває економічної форми основних виробничих засобів. Основні фонди – одна з найважливіших частин і засобів виробництва...» [5, с. 16-17].

Розглядаючи основні виробничі фонди, Ковальчук І.В. вказує на таку важливу деталь, що «...основні виробничі фонди – це частина постійного виробничого капіталу, яка виступає у формі засобів праці, поступово (протягом багатьох виробничих циклів, що повторюються) зношується, не змінюючи своєї натуральної форми, частинами переносить свою вартість на виготовлений продукт...» [16, с. 81-83].

В економічній літературі існує багато пояснень терміна «Основні виробничі фонди». На думку В. Бабица, «...основні виробничі фонди підприємства – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері й вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним та моральним зносом...» [2, с. 117-118].

С.Ф. Покропивний визначає основні фонди «...як засоби праці, які мають вартість; функціонують у виробництві тривалий час, у своїй незмінній споживчій формі; їх вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції, що виробляється (на платні послуги), частинами в міру зношення. Однак у класичному політекономічному визначенні основних виробничих фондів немає обмежень у розмірі їх вартості в грошовому виразі. Важливо, що вони беруть участь у виробничому процесі багаторазово й переносять свою вартість на виготовлений продукт частинами...» [37, с. 218-220].

Для виробництва будь-якого виду продукції необхідна наявність і взаємодія трьох елементів: засобів праці, предметів праці і живої праці. Засоби праці і предмети праці являють собою засоби виробництва, що,

беручи участь у виробничому процесі в натуральній і вартісній формі, в сукупності складають речовинний зміст виробничих фондів. Залежно від специфіки характеру, участі у виробничому процесі і засобу обороту виробничі фонди поділяються на основні та оборотні [25, с. 68-69] (рис. 1.1 додаток А).

Крайнік О.П. зазначає, що «...за належністю основні виробничі фонди поділяють на власні і залучені. Власні основні фонди – це фонди, які знаходяться на балансі підприємства. Залучені – взяті в тимчасове користування в іншій організації на умовах оренди або надання послуг. За ознакою використання основні фонди поділяють на діючі, до яких належать засоби праці, що функціонують у процесі виробництва як в основному, так і в підсобному, і недіючі, якими вважаються фонди, які перебувають на стадії вибуття у зв'язку з їхнім зносом, на консервації або в запасі...» [18, с. 97-98].

Аналізуючи використання основних виробничих фондів в системі управління підприємством, Серьогіна Ю.С. пропонує поділяти основні виробничі фонди з урахуванням специфіки їх виробничого призначення на такі 16 груп: земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; будівлі, споруди, передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); тварини; багаторічні насадження; інші Основні виробничі фонди; бібліотечні засоби; малоцінні необоротні матеріальні активи; тимчасові (не титульні) споруди; природні ресурси; інвентарна тара; предмети прокату; довгострокові біологічні активи [44, с. 239-240].

Традиційно використовується наступна видова класифікація основних фондів (рис. 1.2 додаток А). Згідно з наведеною класифікацією Мацибори В.І. та роллю, яку відіграють основні фонди в процесі виробництва, розрізняють активну і пасивну частини основних фондів [29, с. 24-26]. В процесі свого використання основні виробничі фонди зношуються. Городня Т.А., вивчаючи особливості розробки стратегії підвищення ефективності використання основних виробничих фондів, зазначає, що «...фізичне зношування основних

фондів – це матеріальне зношування машин, інструментів, будинків і споруд та інших засобів праці під час їх використання в процесі виробництва або під дією природних сил – вітру, температури, сонця, води та інших [11, с. 288].

Отже, теоретичні дослідження показали, що основні виробничі фонди становлять головну частину матеріально-технічної бази будь-якого підприємства. На базі їх зростання збільшується економічний потенціал і виробничі можливості підприємств, підвищується технічний рівень процесів виробництва, що у свою чергу, підвищує темпи випуску продукції, яка вирішальним чином сприяє вдосконаленню розширеного відтворення й правильному формуванню найважливіших пропорцій господарювання.

1.2. Показники ефективності використання основних виробничих фондів

В залежності від характеру стану основних виробничих фондів, часу оцінки розрізняють наступні види вартості основних виробничих фондів у відповідності до П(С)БУ 7 «Основні засоби»:

- первісна;
- переоцінена (відновлювальна);
- ліквідаційна;
- справедлива;
- вартість, яка амортизується;
- залишкова [33, с.110-112].

Грецак М.Г. зазначає в своїх працях, що «...первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів...» [12, с.184 - 185]. Переоцінена вартість, на думку Кругляка Б.С., це «...вартість необоротних активів після їх переоцінки, а залишкова вартість – різниця між первісною (переоціненою) вартістю і сумою зносу основних виробничих

фондів [20, с.122-125]. Лещук В.П. вважає справедливою вартість ринковою вартістю, яка встановлена шляхом експертної оцінки, яку, як правило, визначають професійні оцінювачі [26, с.52-53]. Ми погоджуємось з думкою Прокопенка В.І., який зазначає, що вартість, яка амортизується, – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості [40, с.32-33]. Тарасенко Н.Ф., аналізуючи діяльність різних підприємств і ефективність використання фондів, зазначає, що «...ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)...» [46, с.137-138]. Залишкова вартість основних виробничих фондів, на думку Харченка В.А., поряд із первісною, знаходить своє відображення у балансі підприємства [50, с.343].

Рибченко М.Ф., вивчаючи проблеми обліку основних фондів підприємств різних організаційно-правових форм, дійшла висновку, що «...у процесі експлуатації основні засоби, як відомо, поступово зношуються (фізично, морально), унаслідок чого їхня первісна вартість зменшується. Первісна вартість основних виробничих фондів за винятком суми зносу називається залишковою вартістю. Вона є показником реальної вартості основних виробничих фондів на звітну дату. У бухгалтерському балансі окремими статтями показують первісну вартість основних виробничих фондів, суму зносу і залишкову вартість. У підсумок балансу основні засоби включаються по залишковій їх вартості...» [41, с.135-136].

При цьому, Баканов М.І., оцінюючи специфічні риси первісної вартості об'єкта основних виробничих фондів, дійшов висновку, що «...первісна вартість основних виробничих фондів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісне очікуваних від використання об'єкта. Проте,

первісна вартість основних виробничих фондів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних виробничих фондів...» [3, с. 231-233].

Показники стану й ефективності використання основних виробничих фондів можна об'єднати в три групи, які характеризують: 1) забезпечення підприємства основними засобами; 2) стан основних виробничих фондів; 3) ефективність використання основних виробничих фондів (рис. 1.3 додаток А).

Згрупуємо показники, що характеризують забезпечення підприємства основними виробничими фондами в табл. 1.1 додатку А. Позитивною в діяльності підприємства є ситуація, коли вартість введених у дію основних виробничих фондів перевищує вартість вибулих основних виробничих фондів. Для цього розраховується коефіцієнт приросту основних виробничих фондів.

До показників, які характеризують ефективність використання основних виробничих фондів, належать: фондоддача, рентабельність основних виробничих фондів, сума прибутку на одну гривню основних виробничих фондів.

1.3. Механізм управління ефективністю використання основних виробничих фондів

Управління основними фондами підприємства є доволі складною системою . Проблема полягає в тому, що основні засоби , і насамперед основні виробничі фонди, формуються при створенні підприємства і служать тривалий час. На успішне управління основними виробничими фондами підприємств значно впливає амортизаційна політика, що сформована в державі . Сьогодні механізм амортизації в Україні регулюється Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств».

На вітчизняних підприємствах управління основними фондами

здійснюється на основі нормативно – правових актів, а саме:

- Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»;
- МСБО 16 «Основні засоби»;
- Податковий кодекс України.

Череп А .В. зазначає, що «...стратегія управління основними фондами повинна бути пов'язана із загальною стратегією розвитку підприємства; головною метою стратегічного управління основними фондами є забезпечення складу основних виробничих фондів за якісними та вартісними характеристиками з урахуванням оптимізації витрат на досягнення максимального досягнення поставлених цілей [52, с. 214].

Мазуркевич І.О., вивчаючи особливості відтворення основних засобів на підприємствах у сучасних ринкових умовах господарювання, вважає, що «...існуюча в даний час на підприємствах система управління ресурсами та її нормативно-методичне забезпечення не відповідають сучасним умовам ринкової економіки, немає комплексного підходу до оцінки ресурсоемності продукції. Накопичені досвідом планово-адміністративної системи господарювання економічні методи контролю ресурсоспоживання практично не використовуються або втрачені; а такі, що містяться в застарілій літературі, мають бути адаптовані до нової системи економічних і фінансових результатів господарської діяльності...» [27, с. 60 -61].

Петрович Й.М., вивчаючи та аналізуючи досвід використання виробничої потужності та ресурсів підприємств промислово-розвинутих країн світу, дійшов висновку, що «...стратегія ресурсозбереження й тактика введення нових виробничих потужностей є взаємообумовленими, а висока ефективність виробництва може бути досягнута за рахунок поточної мобілізації економічних та організаційних чинників...» [34, с. 150 -153]. Одним із чинників, на думку Ізмайлової К.В., який суттєво впливає на бізнес - процеси на підприємстві та результати їх здійснення , є існуюча організаційна структура управління підприємством. Вона вважає, що «...досвід роботи українських підприємств показує , що діючі організаційні структури

управління не завжди відповідають новим умовам роботи. Водночас оптимізація структури управління підприємством є визначальним чинником забезпечення його конкурентоспроможності та виживання на ринку в певній перспективі...» [15, с. 77-79].

Особливу роль у ефективній системі управління основними фондами необхідно відвести бухгалтерській службі підприємства. Поліщук С.Г., вважає, що «...саме від якості роботи цієї служби багато в чому залежить і якість усієї системи...» [38, с. 113]. При цьому, на його думку, головними завданнями бухгалтерської служби в системі управління основними фондами є наступні: правильна класифікація об'єктів основних виробничих фондів, що купуються (будуються), при введенні їх в експлуатацію, залучення для цих цілей компетентних фахівців технічних служб; організація оптимальної облікової політики відносно основних виробничих фондів (встановлення оптимальної вартісної межі між основними фондами малоцінними необоротними матеріальними активами, введення необхідних субрахунків з метою адаптації бухгалтерського і податкового обліку, введення забалансових рахунків для обліку джерел фінансування придбання (будівництва) нових об'єктів основних виробничих фондів і т. д.); здійснення найбільш вигідної підприємству амортизаційної політики; визначення (спільно з економічними службами) терміну корисного використання об'єктів; постійне приведення облікової вартості основних виробничих фондів у відповідність з ринковою шляхом проведення переоцінок у встановленому порядку; ведення роздільного бухгалтерського і податкового обліку основних виробничих фондів, відмова від пріоритету податкового обліку відносно бухгалтерського для спрощення облікових робіт [38, с. 113-115].

Таким чином, з метою підвищення рівня стратегічного управління основними виробничими фондами підприємств кондитерської галузі вважаємо, що необхідною є розробка нового механізму ефективного управління основними виробничими фондами підприємств в сучасних

умовах господарювання, заснованого на наукових підходах до процесів управління. Важливо, щоб сучасна система стратегічного управління основними виробничими фондами вітчизняних підприємств постійно діяла і мала додаткові можливості.

Висновки до розділу 1

1. Роль основних виробничих фондів у процесі виробничої діяльності вітчизняних переробних підприємств харчової промисловості, особливості їх відтворення в умовах сучасних економічних та політичних викликах, зумовлює особливі вимоги до інформації про наявність, рух, стан і використання основних виробничих фондів. При цьому система управління потребує наявності більш оперативної та комплексної інформації щодо основних виробничих фондів. Практика господарювання вітчизняних підприємств в умовах нестабільності зовнішнього середовища свідчить, що облік основних виробничих фондів ще більше ускладнився.

2. Досліджуючи основні економічні показники розрахунку ефективності використання основних виробничих фондів, дійшли висновку, що найбільш загальним показником є фондоддача. Відносним показником ефективності використання основних виробничих фондів є рентабельність. Абсолютним показником ефективності використання основних виробничих фондів є сума прибутку на одну гривню основних виробничих фондів.

3. Проведений теоретичний аналіз засвідчив, що на більшості підприємств України існують лише окремі елементи управління у вигляді аналізу рівня використання основних виробничих фондів. Проте, на таких підприємствах управління основними фондами базуються здебільшого на застарілих підходах, методиках та методах і вони абсолютно не адаптовані до сучасних умов господарювання.

РОЗДІЛ 2
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТАН УПРАВЛІННЯ
ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ
ФОНДІВ ТОВ «НИВА ЕКСПО»

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства

ТОВ «Нива-Експо» (ТМ Руден) було створено 27 .08.2003 року на базі Черняхівського хлібозаводу , який досить довгий період не працював і був визнаний банкрутом. На підприємстві було проведено роботи по відновленню та реконструкції обладнання, налагоджено роботу двох машиноліній по виготовленню печива. В 2004 році підприємство реєструє торгову марку «Руден » з девізом «Наша якість – Ваше здоров'я», де за основу береться виготовлення продукції з високоякісної сировини. За роки роботи підприємство постійно розширює напрями своєї діяльності, розпочало виготовлення пісочного печива , якого сьогодні виробляється біля 110 видів, а також популярних цукерок «Пташечка» та «Пташине молоко ». За цей період створено сучасну виробничу базу із власною лабораторією, працездатний колектив, часткову власну торгову мережу, імідж виробника і торгову марку . На підприємстві в середині 2008 року введено у експлуатацію дві машинолінії по виробництву печива , що дало змогу збільшити виробничі потужності.

ТОВ «Нива-Експо» (ТМ «Руден») має широкий ринок збуту печива. На сьогодні продукція представлена в Житомирській, Київській, Івано-Франківській, Хмельницькій, Львівській, Тернопільській, Закарпатській, Волинській, Полтавській областях.

У процесі пошуку своєї ніші на ринку підприємство випускало різні види печива в залежності від позитивної чи негативної реакції споживачів. Постійно випускаються нові види високоякісної продукції харчування. В таблиці 2.1 додатку Б представлено асортимент продукції підприємства, який нині користується найбільшим попитом на ринку.

Система менеджменту ТОВ «Нива Експо» базується на вимогах міжнародних стандартів серії ISO. Система управління якістю розроблена і впроваджена в квітні 2002 р. відповідно до вимог ISO 9001:2000, система управління природоохоронною діяльністю – в серпні 2005 р. згідно з вимогами ISO 14001:2004. В 2019 р. за результатами проведених ресертифікаційних аудитів було подовжено дії сертифікатів до 2021 року. Система управління якістю направлена на забезпечення ефективного управління бізнес-процесами та випуску якісної продукції, яка задовольняє вимогам споживача.

На ТОВ «Нива Експо» застосовується лінійно-функціональна структура управління. В її основу покладена ієрархічна організація процесу управління за функціями (виробництво, постачання і збут, бухгалтерський облік, фінансування тощо). За кожною з цих функцій формується лінійна система служб, що пронизує все підприємство зверху донизу: від директора через відділи і цехи з їхніми начальниками до працівників основного виробничого процесу (рис. 2.1 додаток Б).

Головним керуючим органом є керівник товариства. Директор готує звіт про діяльність підприємства. У підпорядкування директора входять всі начальники відділів та цехів. Комерційний директор ТОВ «Нива Експо» підпорядковується директорові, в свою чергу, в його підпорядкування входить начальник відділу збуту та начальник відділу постачання.

Обов'язками комерційного директора є здійснення керівництва господарсько-фінансовою діяльністю підприємства у питаннях матеріально-технічного постачання, збуту продукції, транспортного і адміністративного обслуговування, забезпечуючи ефективне використання матеріальних і фінансових ресурсів, зниження їх витрат, прискорення термінів оборотності оборотних коштів, здійснення контролю за виконанням плану реалізації продукції, матеріально-технічного забезпечення підприємства, плану з прибутку, здійснювати контроль за виконанням зобов'язань за поставками продукції (номенклатурою, кількістю, асортиментом, якістю, термінами, та іншими умовами поставки).

Основними питаннями щодо руху коштів на підприємстві займається фінансовий директор, якому підпорядковується головний бухгалтер та начальник планово-економічного відділу. Питаннями щодо кадрів та формування кадрової політики підприємства займається начальник відділу кадрів, підпорядковується безпосередньо директоріві ТОВ «Нива Експо». Контроль за відповідністю діяльності основним нормам та законодавству здійснює юрист. Начальники відділів з виробництва вівсяного печива, пісочного, шоколадного печива підпорядковуються безпосередньо директору підприємства, проте координацією та контролем їх діяльності займаються начальники відділів постачання та збуту. В обов'язки начальників відділів з виробництва вівсяного, пісочного та шоколадного печива входить забезпечення безперебійного ходу виробничого процесу видів печива відповідно до запланованої виробничої програми; керівництво розробкою виробничих програм і календарних графіків випуску продукції, їх коректування протягом планованого періоду; розробка й впровадження нормативів для оперативно-виробничого планування; постійний контроль за правильністю та точністю виконання технологічного процесу в цеху.

Загалом, можна сказати, що ТОВ «Нива Експо» – це організація, яка на протязі багатьох років діяльності має свою сформовану організаційну структуру у відповідності до особливостей діяльності, що характеризується

системністю та злагодженістю.

2.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства

Проаналізуємо господарсько-фінансову діяльність на ТОВ «Нива Експо» (табл. 2.2 додаток Б). Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.2, слід зазначити, що валовий прибуток підприємства у 2021р. збільшився на 1506 тис. грн. або на 35,8%. Головною причиною цього стало зменшення виручки від реалізації продукції: у 2019. виручка складала 73828 тис. грн., а у 2021 - 63309 тис. грн., різниця становить 10519 тис. грн. або 14,2%. Зменшилась також загальна вартість активів (майна) на 34,3%, що становить 10356 тис. грн., це пов'язане в першу чергу з різким спадом балансової вартості оборотних засобів на 61,8 %, яка складає 14562 тис. грн. Відповідно, ми можемо спостерігати збільшення суми зносу основних виробничих фондів – 9503 тис. грн. у 2021р. проти 8171 тис. грн. у 2020. Дебіторська заборгованість зменшилась на 14562 тис. грн., а кредиторська заборгованість відповідно збільшилась на 990 тис. грн.

Аналізуючи оборотність оборотних коштів підприємства за 2021 рік, використовуючи дані таблиці 2.3 додатку Б, побудованої по даним звіту, можна говорити про значні зміни показників. Середній залишок оборотних коштів зменшився на 28,6% (на 5120 тис. грн.), коштів стало менше, а от використання їх покращилось – тривалість обороту в 2021 р. зменшилась до 87 днів замість 106 днів у 2019 р, що є позитивним моментом в діяльності підприємства.

Найбільш повну і глибоку інформацію про загальний фінансовий стан підприємства і його динаміку можна одержати шляхом побудови на основі балансу підприємства спеціального аналітичного балансу (табл. 2.4 додаток Б). Вартість необоротних активів за досліджуваний період зросла на 63,58%. Вартість же оборотних активів зменшилась на 61,84%. Це відбулось за рахунок зменшення дебіторської заборгованості за розрахунками на

60,69 %, дебіторської заборгованості за роботи, товари, послуги на 66,02%.
Всі інші показники, що впливають на результат оборотних активів за досліджуваний період мають тенденцію зниження, що є негативним моментом в оцінці фінансового стану підприємства.

При оцінці фінансового стану підприємства найбільш важливими показниками є коефіцієнти ліквідності (табл. 2.5 додаток Б).

У зв'язку зі збільшенням поточних зобов'язань підприємства за досліджуваний період коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився. За досліджуваний період величина власного оборотного капіталу зменшилась на 3977 тис. грн. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості зменшилось, оскільки підприємство збільшило кількість залучених коштів у виробництво (кредити). Коефіцієнт покриття за досліджуваний період зменшився. Даний коефіцієнт має вирішальне значення для банків, так як характеризує ступінь надійності підприємства при поверненні кредитів. Хоч за досліджуваний період він і зменшився, проте знаходиться в нормі. Загалом, можна зробити висновки про високий рівень ліквідності підприємства за період, що аналізується.

Розрахуємо показники для характеристики фінансової стійкості ТОВ «Нива Експо» (табл. 2.6 додаток Б). За досліджуваний період коефіцієнт автономії ТОВ «Нива Експо» збільшився, оскільки збільшилась сума власного капіталу. Це підтверджує і збільшення коефіцієнту фінансової стабільності підприємства. Загалом, показники фінансової стійкості ТОВ «Нива Експо» свідчать про збільшення фінансової залежності підприємства від залучених зовнішніх коштів, зокрема короткострокових кредитів банків.

Ще однією важливою групою показників є показники рентабельності (табл. 2.7 додаток Б). Згідно розрахунків рентабельність реалізованої продукції зменшилась за 3 роки приблизно на 79%, що негативно характеризує тенденції прибутковості даного підприємства. Це відбувається за рахунок збільшення операційних витрат. Рентабельність сумарного

капіталу за досліджуваний період збільшилась на 47,4%, власного капіталу – майже 10,2%. Показники валового доходу та чистого прибутку збільшилась на 58,3%. Отже, показники рентабельності характеризують загальне зменшення реалізованої продукції, зниження прибутку підприємства, проте збільшення суми власного капіталу .

2.3. Оцінка рівня та аналіз управління ефективністю використання основних виробничих фондів

При аналізі обсягу, структури та динаміки основних виробничих фондів необхідно враховувати, що різні види основних виробничих фондів беруть різну участь у процесі господарської діяльності підприємства. Виробнича потужність визначається лише величиною промислово-виробничих основних виробничих фондів. Невиробничі основні засоби у виробництві безпосередньої участі не беруть , вони лише обслуговують культурно-побутові потреби колективу .

Обсяг, структури та динаміки основних виробничих фондів ТОВ «Нива-Експо» за початковою вартістю, аналіз цих складових зобразимо в табл. 2.8 додатку Б. Аналіз розрахунків наведених в таблиці 2.8 показує, що загальний обсяг основних виробничих фондів на ТОВ «Нива-Експо» за 2019-2021 рр. зріс на 4615 тис . грн., що відбулося переважно за рахунок збільшення таких складових, як: будівлі, споруди, передавальні споруди на 1265 тис. грн., машини та обладнання на 1845 тис. грн., транспортні засоби на 1560 тис. грн., інструменти, прилади, інвентар (меблі) на 20 тис. грн. Проте, поряд із збільшенням цих складових відбулося зменшення таких як тварини на 3 тис. грн. та малоцінні необоротні матеріальні активи на 54 тис. грн .

Абсолютним показником ефективності використання основних виробничих фондів є сума прибутку на одну гривню основних виробничих

фондів. До показників ефективності використання основних виробничих фондів можна також віднести показник питомої ваги активної частини основних виробничих фондів у їх загальній сумі. Розрахуємо дані показники для досліджуваного підприємства ТОВ «Нива-Експо» за 2019 -2021 р.р. (табл. 2.10 додаток Б). На ТОВ «Нива-Експо» за 2019 -2021 р.р. спостерігається зростання основних виробничих фондів на 4615 тис. грн., такою ж є тенденція щодо їх надходження.

Для аналізу показника фондівіддачі в ТОВ «Нива-Експо» використовуємо дані таблиці 2.11 додатку Б. З таблиці видно, що рівень фондівіддачі відносно 2019 р. в наступні періоди зменшився, хоча і не суттєво. Чітка тенденція до зниження спостерігається у фондівіддачі активної частини основних виробничих фондів .

Одним із якісних показників використання основних фондів є коефіцієнт амортизаційної віддачі. Даний показник необхідно аналізувати в динаміці (табл. 2.12 додаток Б). В результаті проведених розрахунків ми бачимо , що коефіцієнт амортизаційної віддачі має тенденцію до зниження з 36,08 до 16,85 , тобто більше ніж в два рази. Це свідчить про зниження рівня використання основних виробничих фондів, що є негативним явищем в діяльності ТОВ «Нива-Експо».

Перший комплексний (інтегральний) показник ефективності використання основних виробничих фондів (ФЕ') відображає умовний середній економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожну гривню витрат, які вкладені в основні засоби. Дані для аналізу ефективності використання основних виробничих фондів наведені в таблиці 2.13 додатку Б. За аналізований період фондівіддача основних виробничих фондів знизилася на 0,32 грн . або 12,21 %. Рентабельність основних виробничих фондів є досить низькою та в кожному наступному періоді знижується, а саме з 2019 по 2021 рік вона зменшилась з 1,27 до 0,12%, тобто на 97,72 %. Значення інтегрального показника дозволяє зробити оцінку економічної ефективності використання основних

виробничих фондів. З трьох періодів відносно кращі показники використання основних виробничих фондів були у 2019 році, де перший інтегральний показник вищий і складає 0,182 грн. Зазначимо, що загалом підприємство має вкрай низькі показники віддачі основних виробничих фондів та їх використання за аналізований період погіршилися. Про це свідчить зниження другого інтегрального показника величина якого зменшилась з 0,0139 до 0,0029 грн.

Індекс інтегрального показника характеризує збільшення або зменшення інтегральної ефективності використання активної частини основних виробничих фондів за звітний рік у порівнянні з попереднім (базовим) періодом. Зіставлення індексів фондівіддачі, рентабельності і інтегральної ефективності використання основних виробничих фондів, розрахованих до вартості активної частини основних виробничих фондів, з індексом узагальнюючих показників дозволить виявити резерви росту фондівіддачі і рентабельності за рахунок кращого використання їх активної частини (табл. 2.14 додаток Б).

Отже, розрахунки свідчать, що використання активної частини основних виробничих фондів на ТОВ «Нива-Експо» за 2019-2021 р.р. погіршилися. На це вказує зниження інтегрального показника на 0,29 грн, або 67,74%. Слід відзначити, що інтегральний показник ефективності використання основних виробничих фондів за цей же період також знизився на 71,21%. Тенденція зміни цих показників пояснюється зменшенням розміру фондівіддачі основних виробничих фондів і активної їх частини відповідно на 25,8 % і 24,7 %.

Висновки до розділу 2

1. На сьогоднішній день асортимент ТОВ «Нива Експо» налічує більше 100 найменувань печива і спостерігається темп до збільшення та розширення виробництва. Попит на продукцію зростає і оновлюється

асортимент. Постійно впроваджуються нові види продукції. Найширшим і найбільшим попитом користуються вівсяне печиво, асорті. Серед перспективних планів розвитку: розширення виробництва, нарощення обсягів продукції, розвиток підсобного господарства, освоєння нових ринків збуту продукції, подальша модернізація виробництва.

2. Проаналізувавши усі дані, що стосуються ТОВ «Нива Експо», можна зробити висновок, що його господарська діяльність характеризується тенденцією зниження фінансового стану підприємства, проте отриманням прибутку. Щодо інших показників, то в них спостерігається стабільність і відповідність нормі, а подекуди і перевищення норми, що є сприятливим для фінансово-господарської діяльності нашого підприємства.

3. За досліджуваний період надходження зросли більше ніж в два рази з 1145 до 2986 тис. грн. Реальна вартість основних фондів залишається практично незмінною і коливається в межах 0,94-1,02. Негативним явищем в діяльності підприємства є те, що лише основні засоби зношені на 48-53 %, тому є застарілими і потребують оновлення, модернізації. В результаті цього придатними до використання є на кінець 2019 р. 47% вартості всіх основних виробничих фондів ТОВ «Нива-Експо». Коефіцієнт оновлення за досліджений період є дуже низьким, проте позитивним явищем є його тенденція до зростання, а саме з 0,08 до 0,16, а це майже в два рази. Рентабельність основних виробничих засобів ТОВ «Нива -Експо» за валовим прибутком є досить великою і коливається в межах 73-79%.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ТОВ «НИВА ЕКСПО»

3.1 . Удосконалення механізму управління ефективністю використання основних виробничих фондів підприємства

Серед напрямів підвищення ефективності використання основних виробничих фондів на ТОВ «Нива-Експо» чільне місце повинно бути відведено заходам, спрямованим на поліпшення їх екстенсивного використання. Зокрема, важливе значення повинно надаватися насамперед таким, які спрямовані на підвищення змінності роботи устаткування, що є важливим фактором зростання обсягів виробництва продукції і підвищення ефективності використання основних виробничих фондів. У зв'язку з цим, на ТОВ «Нива-Експо» необхідно домагатися оптимальної структури складових засобів праці, досягнення пропорцій між робочою силою і відповідними видами машин і устаткування, тобто повинна зростати питома вага прогресивного нового устаткування, удосконалюватись організація функціонування виробничої інфраструктури, що сприятиме поліпшенню технічного обслуговування основних підрозділів підприємства, перерозподілу працюючих в його межах, вивільненню робітників у допоміжних виробництвах і залучення їх після відповідної підготовки до

роботи в основних цехах, щоб підвищити змінність наявного у них устаткування.

Поряд з технічними й організаційними факторами важливу роль у підвищенні ефективності використання основних виробничих фондів повинні відігравати фактори матеріального стимулювання працівників підприємств. Йдеться про те, що менеджмент підприємств має розробляти і постійно удосконалювати механізми матеріального стимулювання робітників, інженерів та інших працівників, діяльність яких сприяє виявленню та організації використання резервів підвищення ефективності основних виробничих фондів засобів.

На підставі проведених досліджень ми визначили, що метою постійного оновлення основних виробничих фондів ТОВ «Нива-Експо» має бути збереження (підвищення) рівня конкурентоспроможності продукції, що ним випускається. Виходячи з цього, впливає, що найважливішим елементом в організаційно-економічному механізмі оновлення основних виробничих фондів є якісний аналіз стану внутрішнього і світового ринків та розробленого на основі цього аналізу довгострокового прогнозу попиту на цих ринках як на продукцію, що випускається підприємством, так і на альтернативну. На наш погляд, організаційно-економічний механізм управління основними виробничими фондами підприємства має працювати постійно, а не включатися час від часу у міру необхідності, що визначається суб'єктивним рішенням керівника.

Проведені дослідження засвідчили, що на ТОВ «Нива-Експо» система управління основними виробничими фондами практично відсутня. Управління ефективністю основними виробничими фондами на ТОВ «Нива-Експо» існують лише окремі її елементи у вигляді аналізу рівня використання основних виробничих фондів, складання досить загальних планів технічного розвитку, а також підготовки локальних інвестиційних проектів. Тому, нами запропонована система управління основними виробничими фондами ТОВ «Нива-Експо», яке постійно діє, що має, крім традиційних, додаткові

можливості, наведені в таблиці 3 .1 додатку В. Першою ланкою комплексної системи управління основними виробничими фондами, на нашу думку , має бути служба маркетингу і збуту готової продукції. Служба маркетингу підприємства має проводити серйозні дослідження у сфері прогнозування попиту на внутрішньому і світовому ринках як продукції, що випускається підприємством, так і нової, що відповідає профілю підприємства, але ще ним не освоєна. Крім того, на нашу думку, маркетингові дослідження підприємства мають бути тісно пов'язані з аналізом результатів науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт, що ведуться у сфері створення нової продукції вищого інноваційного рівня та здійснюються інститутами і бюро підприємства, галузі. Має проводитися постійний порівняльний аналіз попиту на продукцію, що випускається підприємством, і очікуваного попиту на розроблені нові види продукції , результатом якого мають бути пропозиції маркетингової служби , що створює першу й одну з найважливіших ланок організаційно-економічного механізму управління основними виробничими фондами підприємства.

На рисунку 3.1 додатку В наведена удосконалена структура організаційно-економічного механізму управління основними виробничими фондами ТОВ «Нива-Експо ». Необхідно відзначити, що організаційно-економічний механізм системи управління основними виробничими фондами ТОВ «Нива-Експо » містить додатковий елемент моніторингу змін реструктуризації і коректування нормативного забезпечення. На даному рисунку наведено функціональний підхід до управління основними виробничими фондами ТОВ «Нива-Експо». Ймовірно, жодна функція не здійснюється силами тільки одного підрозділу підприємства. Водночас участь в одній функції декількох підрозділів призводить до конфліктів між ними, відсутності гнучкості, уповільнення прийняття рішень і проведення змін, безвідповідальності за результат у цілому та збитку загальної ефективності роботи з виконання цієї функції. До того ж часто підрозділи, що беруть участь у роботі зі здійснення однієї функції, підпорядковані різним керівникам, що

робить неможливим здійснення контролю над виконанням тієї чи іншої функції на рівні конкретного заступника керівника підприємства.

Тому, в процесі створення системи управління основними виробничими фондами ТОВ «Нива-Експо», що постійно діє, здійснювався пошук альтернативного підходу до управління основними виробничими фондами підприємства, за допомогою якого можна було б усунути існуючі недоліки функціонального підходу. У результаті замість функціонального підходу до управління основними виробничими фондами був застосований прогресивніший, так званий продуктовий або процесний метод.

Як і функціональний, процесний підхід має і свої переваги, і свої недоліки, які наведені в таблиці 3.2 додатку В. Одним із найбільш вдалих варіантів, на наш погляд, є виділення бізнес-процесів управління основними виробничими фондами підприємства, виходячи з критерію їх участі у виробництві тієї чи іншої продукції. Такий варіант, на нашу думку, найбільш зручний для ТОВ «Нива-Експо». При широкому асортименті продукції, яка випускається, щоб уникнути значного зростання бізнес-процесів, що ускладнює їх контроль, можливе об'єднання продукції, що випускається, в групи. При функціональному підході управління основними виробничими фондами підприємства має відбуватися шляхом контролю за виконанням кожної функції, тоді як при процесному підході менеджером, що відповідає за конкретний бізнес-процес, здійснюється контроль як за виконанням кожної функції, так і за ходом бізнес-процесу в цілому.

Пропонується в штаті виробничого відділу передбачити посади менеджерів – власників бізнес-процесів, відповідальних, по-перше, за результат у цілому, а по-друге, наділених відповідними повноваженнями контролю за роботою кожного підрозділу, що бере участь у бізнес-процесі, за виконанням ним відповідної функції. На рисунку 3.2 додатку В наведено продуктовий (процесний) підхід до управління основними виробничими фондами ТОВ «Нива-Експо». Перехід від функціональної організації до процесної супроводжується тільки зміною технологій управління, тобто

делегуванням власникам бізнес-процесів повноважень, необхідних для самостійного ухвалення корегувальних дій. Зміни ці можуть бути навіть революційними – повне переосмислення розподілу відповідальності та повноважень і, як наслідок, - серйозна зміна організаційної структури підприємства.

3.2 . Організація ефективного оновлення основних виробничих фондів підприємства

На основі проведених досліджень пропонуємо на ТОВ «Нива-Експо» закупити кондитерську лінію обладнання для випуску нових виду продукції – дієтичних бісквітів. Для створення асортименту продуктів спеціального призначення перспективними об'єктами є хлібобулочні та борошняні кондитерські вироби. Це обумовлено їх традиційною популярністю з одного боку та незбалансованістю хімічного складу (висока калорійність, порівняно низький вміст харчових волокон, вітамінів, поліненасичених жирних кислот, мінеральних речовин) – з іншого.

Обладнання буде закуповуватися в італійській компанії «Засіб Бейкер Нордік », яка понад 10 років працює на ринку Європи і зарекомендувала себе як потужна корпорація харчового обладнання для фабрик та заводів. Компанія надає сервісні послуги та надає понад 10 років гарантії на свою продукцію. Саме нова автоматизована лінія випічки бісквітів допоможе зробити новостворену продукцію ТОВ «Нива-Експо» унікальною, мало затратною та рентабельною. Цьому сприяють особливі технічні характеристики імпортного обладнання (таблиця 3.3 додаток В). Особливі технологічні характеристики нового обладнання сприятимуть зведенню до мінімуму браку готової продукції, оскільки бісквітне тісто дуже ніжне і м'яке, воно може ламатися під час транспортування від лінії виробництва до печі. А автоматизована конвекційна піч дозволяє випікати продукти прямо на

транспортній стрічці, приводна станція і станція натягу забезпечують плавний хід стрічки. За добу можна виготовити на цьому обладнанні близько 1 тонни бісквітів – торів по 0,5 кг. Тобто в середньому з -а рік можна випустити близько 340-350 т бісквітної продукції.

Найбільшого розвитку знайшов науковий напрям, пов'язаний з розробкою виробів, збагачених фізіологічно -функціональними інгредієнтами.. Особливий інтерес являють технології збагачення хлібобулочних виробів, що передбачають «повернення» тих речовин , що були видалені з зерна під час його переробки у борошно. У цьому аспекті пропонуємо розробити асортимент хліба і булочних виробів з використанням продуктів переробки зародків пшениці. Це такі дієтичні добавки, як спиртовий екстракт зародку пшениці «Глюкорн-100» (ТУ У 15.6 - 20608169.0052002) та «Шрот зародків пшениці харчовий » (ТУ У 20608169.002-99), що виробляються на КП «Білоцер- ківхлібопродукт» (м. Біла Церква) за новою екологічно чистою технологією. У них сконцентровано приблизно 20 заміних та незамінних амінокислот , значна кількість вітамінів Е, групи В, біотину , РР та каротиноїдів, а в шроті зародку пшениці – і харчових волокон, що дозволяє за їх невеликого дозування суттєво підвищити харчову цінність хліба. Крім того, хімічний склад цих добавок дозволяє отримувати технологічний ефект від їх додавання у тісто, який виражається в підвищенні якості виробів і у прискоренні технологічних процесів приготування хлібобулочних виробів, а, тим самим, у підвищенні ефективності виробництва. Як зернову сировину використовують сорти тритикале, пшениці, кукурудзи. Так, хліб, виготовлений з використанням ядра насіння високолізинового та високоолеїнового сортів соняшника дозволяє значно збагатити його незамінною амінокислотою лізином, а також поліненасиченими жирними кислотами. Ядро насіння соняшника знайшло широке застосування у розроблених на кафедрі технологіях пісочного печива, масляного бісквіту , пряників. Особливістю технологій є спеціальна обробка ядра для запобігання окиснення жирів. Цікавою з наукової і практичної точки

зору є технологія хліба з додавання модифікованого даного концентрату (МФК), розробленого фахівцями.

Заслуговує на увагу технологія пісочного печива, яка передбачає застосування в якості жирової сировини кукурудзяної і соняшникової олій для підвищення в ньому вмісту поліненасичених жирних кислот. Заміна маргарину у рецептурі пісочного печива на олії дозволяє виключити з його складу трансізомери жирних кислот, які можуть мати небажаний вплив на здоров'я людини. Оскільки отримання стабільних емульсій з використанням обраних олій ускладнене, запропонований спосіб їх стабілізації, заснований на додаванні препаратів мікробних полісахаридів ксампану або енпосану під час емульгування. Це призводить до підвищення технологічності процесу приготування пісочного тіста та підвищення якості та термінів зберігання готової продукції.

Технологія приготування нового виду продукції в ТОВ «Нива-Експо» зображена на рис. 3.3 додатку В. Використання мікробних полісахаридів у технологіях бісквітних напівфабрикатів для стабілізації структури бісквітного тіста дозволяє моделювати рецептури у напрямку зниження калорійності готових виробів за рахунок зниження кількості цукру та яєць, а також покращення їх якості. Саме така ідея, як низькокалорійна дієтична лінія солодких виробів, а саме бісквітів, обов'язково знайде свою нішу на вітчизняному ринку кондитерських виробів.

Розрахуємо економічний ефект від запропонованих заходів (табл. 3.4 додаток В). На закупівлю нового обладнання нам потрібно 950 тис. грн., а також на підготовку нового приміщення 250 тис. грн. Загальна сума потрібних коштів складає 1200,0 тис. грн. Джерелом фінансування обраний кредит на відповідну суму під 10% річних.

Проаналізуємо отримані результати. Якщо за рік ми випустимо 350 тонн бісквітної продукції за ціною 52 грн/кг, то ми отримаємо чистого доходу від реалізації 14144,0 тис. грн. собівартість продукції – 12350,0 тис. грн., валовий прибуток при цьому становитиме 1794,0 тис. грн. якщо ми будемо

платити по 306 тис.грн. щороку за кредит, до ми зможемо його погасити вже за 5 років . За мінусом усіх розглянутих статей витрат підприємство може отримати чистого прибутку у розмірі 500 ,0 тис. грн, що є дуже позитивним результатом.

Висновки до розділу 3

1. Для удосконалення механізму управління ефективністю використання основних виробничих фондів необхідно постійно підтримувати його організаційну структуру управління на рівні, який відповідає виробленим цілям і завданням виробництва; впорядковувати функції, права та відповідальність органів управління, окремих виконавців і їх взаємодію на основі наукових принципів та методів управління ; визначити систему прогресивних показників, норм і нормативів , які регулюють покращення стану й ефективності використання основних виробничих фондів, а також засобів (технічних , економічних, інформаційних, правових) забезпечення процесу управління.

2. Механізм управління ефективністю використання основних виробничих фондів підприємств кондитерської галузі повинен базуватися на принципах відповідності (підпорядкованості) стратегічним цілям економічного розвитку підприємства; перспективності (оптимізації співвідношення між вирішенням поточних та перспективних завдань розвитку підприємства); Обґрунтованості управлінських рішень за характером відтворення основних виробничих фондів підприємства; ефективності на умовах досягнення економічного або соціального ефекту , що має кінцевий економічний вимір.

3. Перспективними напрямками розвитку діяльності для ТОВ «Нива-Експо» є технології виробів з бісквітного, пісочного і дріжджового тіста з добавками кріас-порошків з різних фракцій виноградних вичавків та навколоплідника гречки. Використання кріас-порошків дозволяє збагатити

продукцію вітамінами, мінеральними речовинами, органічними кислотами та антиоксидантами. Технологічний ефект від їх додавання виявляється в інтенсифікації процесів на окремих стадіях виробництва, покращенні структури напівфабрикатів та готових виробів, економії яйце-продуктів та цукру. Також за їх введення спостерігається подовження термінів зберігання продукції, що містить жири, за рахунок інгібування ланцюгових вільно-радикальних реакцій.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведених досліджень та розрахунків можна сформулювати такі основні висновки.

1. Основні виробничі фонди є однією з найважливіших частин і засобів виробництва, від об'єму яких залежать виробнича потужність підприємства і значною мірою рівень технічного озброєння праці.

2. ТОВ «Нива-Експо» (ТМ «Руден») - сучасне підприємство, що функціонує на ринку кондитерських виробів і спеціалізується в основному на збуті печива. На сьогоднішній день асортимент ТОВ «Нива Експо» налічує більше 100 найменувань печива і спостерігається темп до збільшення та розширення виробництва. Попит на продукцію зростає і постійно оновлюється товарний асортимент.

3. Аналізуючи основні економічні показники ТОВ «Нива-Експо» ми бачимо, що валовий прибуток підприємства у 2021р. збільшився на 1506 ,0 тис.грн. або на 35,8 %. Власний капітал підприємства збільшився в 2021р. в порівнянні з 2019р. на 1,9%. Зростання частки власного капіталу пов'язане з постійним ростом нерозподіленого прибутку.

4. На ТОВ «Нива-Експо» за 2019-2021 р.р. спостерігається зростання основних виробничих фондів на 4615 тис. грн., такою ж є тенденція щодо їх надходження. Тобто , за досліджуваний період надходження зросли більше ніж в два рази. Зниження фондівдачі ТОВ «Нива -Експо» в 2019 р. на 0,34 грн. відбулося внаслідок збільшення питомої ваги активної частини на 1,57% і зниження фондівдачі активної частини на 0,97 грн. В 2021 р. відбулося зростання фондівдачі на 0 ,02 грн. за рахунок зниження питомої ваги активної частини на 5,96% і збільшення фондівдачі активної частини на 0,83 грн .

5. Використання активної частини основних виробничих фондів на ТОВ «Нива-Експо» за 2019-2020 р .р. погіршилися. На це вказує зниження інтегрального показника на 67,74%. Слід відзначити, що інтегральний

показник ефективності використання основних виробничих фондів за цей же період також знизився на 71,21%. Тенденція зміни цих показників пояснюється зменшенням розміру фондівдачі основних виробничих фондів і активної їх частини відповідно на 25,8 % і 24,7 %.

6. На підставі проведеного аналізу на досліджуваному підприємстві було прийняте рішення, що реалізація механізму забезпечення ефективності використання основних виробничих фондів ТОВ «Нива-Експо» повинна включати ряд цілей, серед яких: підвищення доходності; підвищення рівня інфляційної захищеності майна; підвищення ступеня матеріалізації капіталу ; заміна зношених основних фондів; інтенсифікація використання основних виробничих фондів підприємства тощо. Важливе значення в підвищенні ефективності використання основних виробничих фондів в ТОВ «Нива-Експо» відіграють соціальні фактори.

7. На основі проведених досліджень було запропоновано на ТОВ «Нива-Експо» закупити кондитерську лінію обладнання для випуску нових видів продукції – дієтичних бісквітів. Для реалізації задуманого проекту досліджуваному підприємству необхідно мати 1200,0 тис. грн. За мінусом усіх статей доходів і витрат підприємство може отримати чистого прибутку у розмірі 500,0 тис . грн.

Отже, запропоновані заходи щодо підвищення ефективності управління основними виробничими фондами на ТОВ «Нива -Експо» сприятимуть покращенню фінансового становища даного підприємства , допоможуть зміцнити його позиції на вітчизняному ринку печива та завоювати більше сегментів ринку бісквітної продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В.Г. Фонди не зношуються, зношуються засоби праці. *Голос України*. 1997. № 6. С. 3.
2. Бабич В.В. Бухгалтерський учет на підприємствах малого бізнесу в Україні. 2-е изд., испр. и доп. К.: ОНПІ Либра. 2012 г. 432 с.
3. Баканов М.І. Теорія економічного аналізу: Навчальний посібник. М.: Фінанси і статистика. 2018. 416 с.
4. Бобров В.Я. Основи ринкової економіки і підприємництва: підручник. К.: Вища школа. 2013. 423 с.
5. Бова Т. В. Підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. *Економіка*. 2019. № 9. С. 15 – 21.
6. Богатирьов А.М. Планування діяльності підприємств харчової промисловості в умовах ринку. Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. Одеська національна академія харчових технологій. 2013. 274 с.
7. Бойчик І.М. Економіка підприємства. Львів: Виробництво «Спалон». 2018. 212 с.
8. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.: Видавництво А.С.К. 2019. 400 с.
9. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.: Видавництво А.С.К. 2014. 400 с.
10. Веклич О. Современное состояние и эффективность экономического механизма экологического регулирования. *Экономика Украины*. 2013. № 10. С. 62 - 70.
11. Городня Т.А. Обґрунтування стратегії підвищення ефективності відтворення та використання основних виробничих засобів підприємства [Текст]. *Науковий вісник НЛТУ*. 2018. № 18.5. С. 287-290.
12. Грецак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. Посібник. К.: КНЕУ. 2019. 228 с.

13. Дєєва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2017 . 328 с.
14. Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник [Текст]. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання. 2018. 487 с.
15. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К.: Знання. 2011. 388 с.
16. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: навч. посіб. [Текст]. К.: Знання, 2018. 679 с.
17. Комар Е.Е. Визначення і класифікація основних засобів. Держава та регіони. 2017. №3. С.392 – 395
18. Крайник О.П. Економіка підприємства: Навч. Посібник. Львів: “Інтелект – Захід”. 2013. 208 с.
19. Крічка Н.М. Методика та організація обліку і аналізу основних засобів. Економіка і держава. 2019. №6. С.73-75.
20. Кругляк Б.С. Економічний аналіз підприємства: Навч. посібник для студ ВНЗ. Хмельницький: Хмельницький державний університет. 2014. 420 с.
21. Круш П. В. Капітал та основні засоби підприємства : навч. посіб. К.: Центр навч. літ. 2015. 166 с.
22. Круш П.В. Внутрішній економічний механізм підприємства: Навч. Посібник. Київ: ЦУЛ. 2018. 206 с.
23. Круш П.В. Капітал та основні засоби підприємства : навч. посіб. для вузів. К.: Центр навч. літ. 2015. 166 с.
24. Круш П.В. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства: навч. Посібник. 2-ге вид., доповн. і переробл. К.: ЦУЛ. 2018. 328 с.
25. Кузьмін О.Є. Трансформація підприємств: економічна оцінка та побудова систем менеджменту: монографія. Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка". 2015. 335 с.
26. Лещук В. П. Теоретичний аспекти ефективності використання основних фондів. Економіка АПК. 2021. №35. С.26-28.
27. Мазуркевич І.О. Особливості відтворення основних засобів на

підприємствах у ринкових умовах. Формування ринкових відносин в Україні. 2018. № 4 С.59 – 61.

28. Мазуркевич І.О. Теоретичні аспекти відтворення основних засобів на підприємстві. Формування ринкових відносин в Україні. 2018. № 4. С. 53 – 56.

29. Мацибора В.І. Економіка підприємства: Навч. посіб. для вузів. К.: Каравела. 2018. 312 с.

30. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. Посібник. Київ. 2019. 480 с.

31. Оваденко В.О. Підвищення ефективності використання та відтворення основних виробничих фондів підприємства (за матеріалами підприємств сільськогосподарського машинобудування України) [Текст]: автореферат дис. канд. екон. наук : 08.06.01. Київський нац. екон. ун-т. К. 2015. 19 с.

32. Олійник О.В. Управління використанням основних фондів підприємства. Вісник ЖІТІ. № 8. Економічні науки. 2018. С. 207-209.

33. Падалка К. Основні засоби. Главбух. 2017. № 21. С. 106–146.

34. Петрович Й.М. Економіка підприємства: підручник. Львів: Новий Світ-2000. 2014. 680 с.

35. Піча В.М. Фінанси підприємств: Підручник для студентів вищих закладів освіти. Львів: „Магнолія плюс”. 2014. 367 с.

36. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: Навч. Посібник. К.: Центр навчальної літератури. 2017. 488 с.

37. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник. Вид 2-ге, перероб. та доп. К.: КНЕУ. 2000 528 с.

38. Поліщук С. Г. Моделювання використання основних фондів підприємства [Текст]. Економіка і регіон : збірник наукових праць. №4. 2019. Полт. НТУ. С. 111-116.

39. Поперечний С.О. Використання основних фондів сільськогосподарських підприємств в умовах динамічного ринкового

середовища: монографія. Львів: Українські технології. 2019. 163 с.

40. Прокопенко В.І. Продаж основних засобів (основних фондів). Все про бухгалтерський облік. 2019. №9. С. 28-37.

41. Рибченко М.Ф. Проблеми та шляхи вдосконалення обліку основних засобів. Держава та регіони. 2017. № 6. С.134-137.

42. Руденко Е. Основные средства и основные фонды: порядок учета. Налоги и бухгалтерский учет. 2016. № 13. С. 26–29.

43. Савицька Т.В. Аналіз господарської діяльності підприємства. Мінськ: Нове видання. 2019. 269 с.

44. Серьогіна Ю. С. Аналіз основних засобів в системі управління підприємством. Збірник наукових праць науково-практичної конференції II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з напрямку «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит». Запоріжжя: ЗНУ. 2020. С. 237–242.

45. Серьогіна Ю.С. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів. Проблеми обліку, аналізу і аудиту в умовах ринкової трансформації економіки: Матеріали 3-ї Міжнародної студентської наукової конференції. Львів: ЛІБС УБС НБУ. 2019. С. 211–213.

46. Тарасенко Н.Ф. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. Львів: ЛБІ НБУ. 2000 485 с.

47. Ткаченко В.А. Економіка підприємства: Уведення в спеціальність: Навч. пос. За наук. і заг. ред. д-ра економічних наук, професора В.А.Ткаченка. Київ: Центр навчальної літератури. 2013. 288 с.

48. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручник. К.: А.С.К. 2015. 784 с.

49. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. К: Кондор. 2015. 400 с.

50. Харченко, В. А. Економічна сутність ефекту та ефективності виробництва [Текст]. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності ДВНЗ. 2019. С. 341-344.

51. Чебанова О. П. Вдосконалення прийомів аналізу соціально-

економічного потенціалу підприємства [Текст]. Вісник економіки транспорту та промисловості. №33. 2020. С. 234-239.

52. Череп А.В. Ефективність використання основних фондів підприємства. Держава та регіони. 2019. №6. С.212-215.

53. Черненко С. К. Природа основних фондів [Текст] монографія. Рівне. 2016. 84 с.

54. Чорна І. О. Ефективність використання виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення [Текст]. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 2. С. 212-216.

55. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид. К: “Каравела”. 2015. 568 с.

56. Шегда А.В. Економіка підприємства: Навчальний посібник. За. ред. А.В.Шегди. 2-ге вид/ спор. К: Знання Прес. 2016. 286 с.

Таблиці і рисунки до теоретичної частини кваліфікаційної роботи

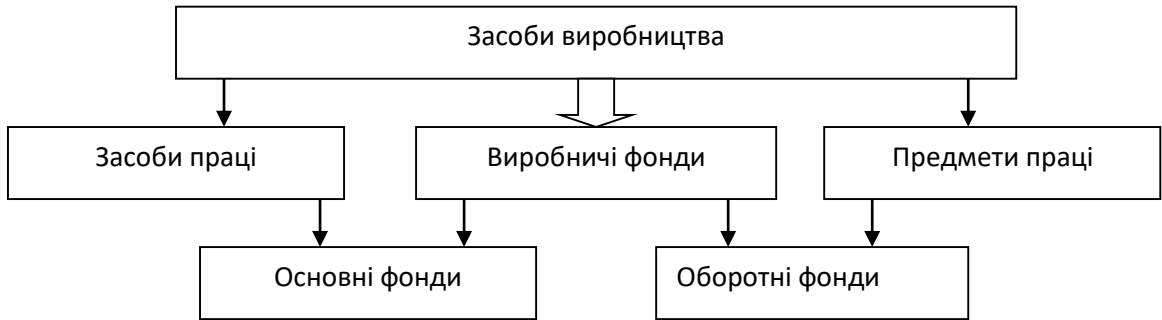

Рис. 1.1. Структура основних фондів

Рис. 1.2. Видова класифікація основних фондів

Рис. 1.3. Показники забезпечення, стану та ефективності використання основних виробничих фондів

Характеристика показників забезпечення підприємства основними виробничими фондами

Показник	Формула розрахунку	Характеристика
1. Фондомісткість	$\frac{\Phi_{\text{к}}}{\text{В}_{\text{п}}}$	Характеризує забезпеченість підприємства основними засобами
2. Фондоозброєність	$\frac{\Phi_{\text{к}}}{\text{ч}}$	Показує величину основних виробничих фондів на одного працівника
3. Коефіцієнт реальної вартості основних виробничих фондів у майні підприємства	$\frac{\Phi_{\text{з}}}{\text{М}}$	Відображає питому вагу залишкової вартості основних виробничих фондів у загальній вартості майна підприємства
4. Коефіцієнт зносу основних виробничих засобів	$\frac{\text{З}_{\text{о}}}{\Phi_{\text{к}}}$	Показує ступінь зносу основних виробничих засобів
5. Коефіцієнт придатності основних виробничих засобів	$1 - \text{К}_{\text{з}}$	Відображає частину основних виробничих фондів, придатну для експлуатації
6. Коефіцієнт оновлення основних виробничих засобів	$\frac{\Phi_{\text{в}}}{\Phi_{\text{к}}}$	Показує частку введених нових основних виробничих фондів у загальній вартості основних виробничих фондів
7. Коефіцієнт вибуття основних виробничих засобів	$\frac{\Phi_{\text{у}}}{\Phi_{\text{к}}}$	Характеризує інтенсивність вибуття основних виробничих засобів
8. Коефіцієнт приросту основних виробничих засобів	$\frac{\Phi_{\text{в}} - \Phi_{\text{у}}}{\Phi_{\text{к}}}$	Показує ступінь збільшення основних виробничих фондів у звітному періоді проти минулого періоду
9. Фондовіддача	$\frac{\text{В}_{\text{п}}}{\Phi_{\text{к}}}$	Характеризує ефективність використання основних виробничих засобів. Відображає суму виробленої продукції на одну гривню основних виробничих засобів
10. Рентабельність основних виробничих засобів	$\frac{\text{П}_{\text{б}}}{\Phi_{\text{к}}} \cdot 100\%$	Визначає ступінь використання основних виробничих засобів

$\Phi_{\text{к}}$ - балансова вартість основних виробничих засобів;

$\text{В}_{\text{п}}$ - вартість виробленої продукції;

Φ_3 - залишкова вартість основних виробничих засобів;

M - вартість майна підприємства;

Z_0 - сума зносу основних виробничих засобів;

$ч$ - середньооблікова чисельність працівників;

Φ_y - вартість уведених основних виробничих засобів;

Φ_B - вартість виведених основних виробничих засобів;

K_3 - коефіцієнт зносу основних виробничих засобів;

Π_3 - загальний прибуток підприємства.

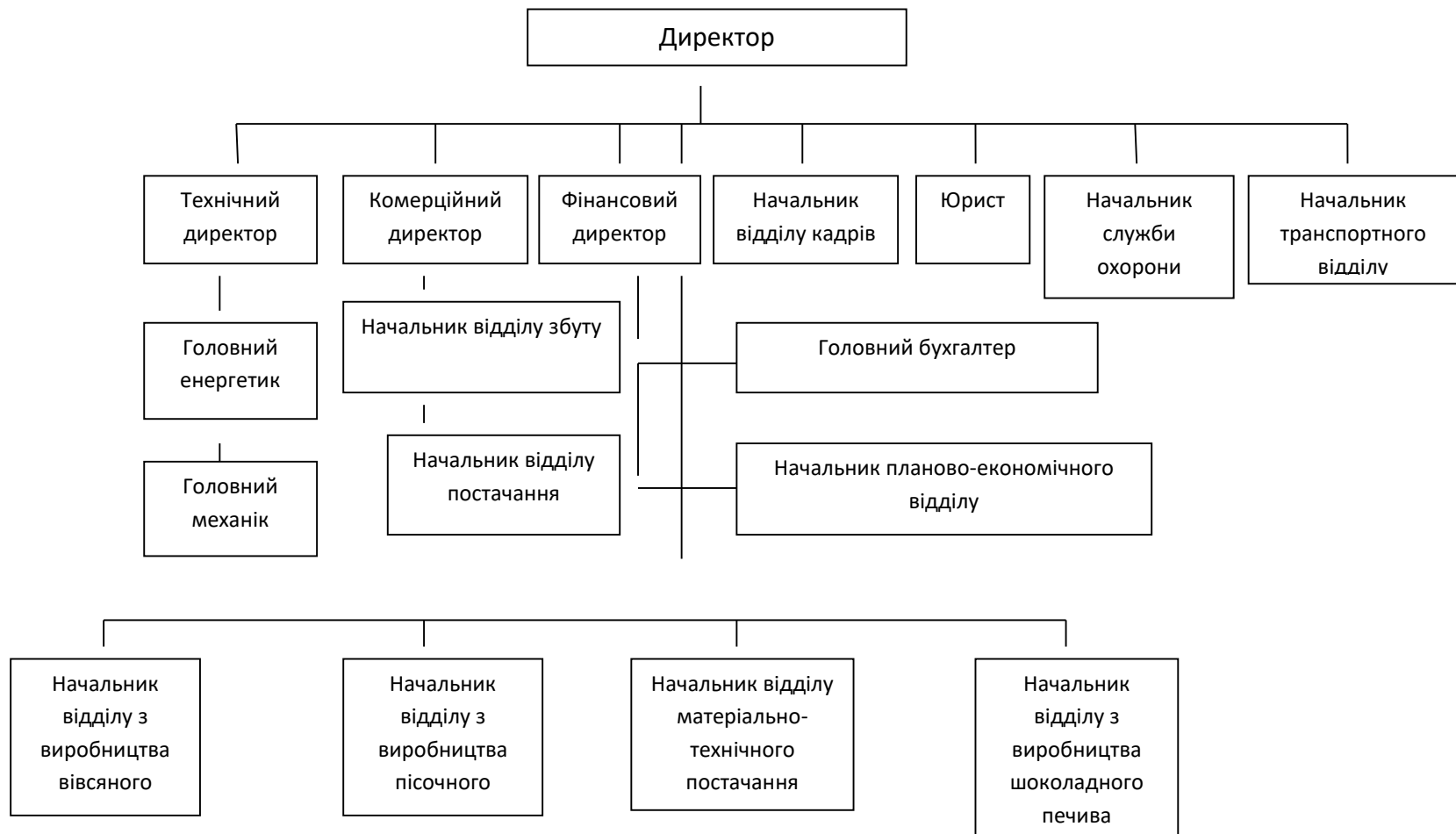
Таблиці і рисунки до аналітичної частини кваліфікаційної роботи

Таблиця 2.1

Асортимент продукції ТОВ «Нива–Експо»

Найменування продукції	Вид продукції
Вівсяне печиво	Вівсяне «Черняхівське нове»
	«Вівсяний малюк»
	«Вівсяний малюк зі згущеним молоком»
	«Вівсяне нове» (фасоване печиво 400 гр.)
Пісочне печиво	«Адам та Єва»
	«Бабусине»
	«Бульбасики»
	«Віночок»
	«Домашнє»
	«Зігзаг»
	«Зоря»
	«Їжачик»
	«Каприз»
«Квіткове»	
Шоколадне печиво	«Горіхове екзотичне»
	«Дамська вечірка»
	«Дамське»
	«Дамське з чорносливом»
	«Домашнє розписне»
	«Дует»
	«Казкове»
	«Кокосове в шоколаді»
	«Лакомка в шоколаді»
Пісне печиво	Вівсяне «Черняхівське пісне»
	«Мідія»
	«Павлінка» з маком
Асорті	Більше 11 видів коробок фасованого печива різних видів в одній коробці

Джерело: [прайс-лист ТОВ «Нива-Експо»]

Рис. 2.1. Організаційна структура управління ТОВ «Нива-Експо»

**Основні показники господарсько-фінансової діяльності
підприємства**

Показник	2019 р	2020 р.	2021 р.	2021 р. у % до 2019 р.
Загальна вартість активів (майна), тис. грн.	30164	22619	19808	65,7
Валовий прибуток, тис. грн.	4201	7033	5707	135,8
Виручка від реалізації продукції, тис.грн	73828	75414	63309	85,8
Дебіторська заборгованість на кінець періоду, тис. грн.	19217	14601	7443	38,7
Кредиторська заборгованість на кінець періоду, тис. грн.	3756	4298	4746	126,4
Середньооблікова чисельність працівників, чол..	258	258	258	-
Залучений капітал, тис. грн.	18206	10550	7621	41,9
Матеріаломісткість господарської діяльності	0,86	0,81	0,84	97,7
Матеріаловіддача	1,16	1,24	1,19	102,6

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності ТОВ «Нива Експо»

Аналіз оборотності оборотних коштів за період 2019-2021 рр.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. до 2019 р., +/-	2021 р.у % до 2019 р
Виручка від реалізації, тис. грн.	73828	75414	63309	-10519	85,8
Кількість днів періоду, що аналізується	365	365	365	-	-
Ододенна виручка, тис. грн.	202,27	206,61	173,45	-28,8	85,8
Середній залишок оборотних коштів, тис. грн.	17928,5	20089,5	12808,5	-5120	71,4
Тривалість обороту оборотних коштів, днів	106	117	87	-19	82,1
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, кількість оборотів(ряд1/ряд4)	3,45	3,13	4,19	0,74	121,4

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності ТОВ «Нива Експо»

Порівняльний аналітичний баланс ТОВ «Нива-Експо» за 2019 - 2021 рр.

Актив	Абсолютні величини		Питома вага, %		Зміни			
	на початок звітної періоду	на кінець звітної періоду	на початок звітної періоду	на кінець звітної періоду	в абсолютних величинах	у питомій вазі	у % на початок періоду	у % до зміни підсумку балансу
I.Необоротні активи	6615,00	10821,00	21,93	54,63	4206,00	3,27	63,58	-40,60
II.Оборотні активи	23549,00	8987,00	78,07	45,37	-14562,00	-3,27	-61,84	140,61
у тому числі - запаси	4314,00	1466,00	14,30	7,40	-2848,00	6,90	-66,02	27,50
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	16849,00	6624,00	55,86	33,44	-10225,00	-22,42	-60,69	98,74
- дебіторська заборгованість за розрахунками та інша	2368,00	819,00	7,85	4,13	-1549,00	-3,72	-65,41	14,96
- грошові кошти та їх еквіваленти	18,00	28,00	0,06	0,14	10,00	0,08	55,5	-0,10
-інше	-	50,00	-	0,25	-	-	-	
Баланс	30164,00	19808,00	100,00	100,00	-10356,00	-	-34,33	100,00
Пасив								
I.Власний капітал	11958,00	12187,00	39,64	61,53	229,00	21,89	1,92	-2,21
IV.Поточні зобов'язання	18206,00	7621,00	60,36	38,47	-10585,00	-21,89	-58,14	102,21
у тому числі	12829,00	906,00	42,53	4,57	-11923,00	-37,96	-92,94	115,13
- короткострокові кредити банків								
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3756,00	4746,00	12,45	23,96	990,00	11,51	26,36	-9,56
- поточні зобов'язання за розрахунками та інші	1621,00	1969,00	5,37	9,94	348,00	4,57	21,47	-3,36
Баланс	30164,00	19808,00	100,00	100,00	-10356,00	-	-34,33	100,00

Показники ліквідності ТОВ «Нива Експо»

Показники ліквідності	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. до 2019 р., +/-
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,06	1,45	0,98	-0,08
Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,21	1,53	1,07	-0,14
Коефіцієнт покриття	1,29	1,65	1,18	-0,11
Величина власного оборотного капіталу	5343,00	6568,00	1366,00	-3977,00
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,29	0,65	0,18	-0,11
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	0,45	0,54	0,11	-0,34
Частка оборотних коштів у активах	0,78	0,74	0,45	-0,33
Частка запасів в оборотних активах	0,18	0,12	0,16	-0,02
Частка власних оборотних коштів у покритті запасів	1,24	3,25	0,93	-0,31
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	4,49	3,23	1,40	-3,09

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності ТОВ «Нива Експо»

Таблиця 2.6

Показники фінансової стійкості ТОВ «Нива Експо»

Показники фінансової стійкості	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. до 2019 р., +/-
Коефіцієнт заборгованості	0,60	0,47	0,38	-0,22
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,66	1,14	1,60	0,94
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,40	0,53	0,62	0,22
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	1,52	0,87	0,63	-0,89
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,40	0,53	0,62	0,22
Коефіцієнт фінансової залежності	2,52	1,87	1,63	-0,89
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,45	0,52	0,11	-0,34

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності ТОВ «Нива Експо»

Таблиця 2.7

Показники рентабельності ТОВ «Нива Експо»

Показники рентабельності	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. до 2019 р., +/-
Рентабельність продажу, %	8,26	2,49	1,75	-6,51
Рентабельність виробництва (основної діяльності), %	8,86	2,80	1,96	-6,90
Рентабельність сумарного капіталу, %	0,38	0,42	0,56	0,18
Рентабельність чистих активів, %	0,89	0,91	0,95	0,06
Рентабельність оборотного капіталу, %	7,83	7,78	7,32	-0,51
Рентабельність власного капіталу, %	0,88	0,92	0,97	0,09
Показник зміни валових продаж, %	3,27	2,15	-16,05	-19,32
Показник валового доходу, %	5,69	9,33	9,01	3,32
Показник чистого прибутку, %	4,48	0,15	0,19	-4,29

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності ТОВ «Нива Експо»

Таблиця 2.8

**Аналіз обсягу та динаміки основних виробничих фондів ТОВ
«Нива-Експо» за 2019-2021 рр.**

Показник	2019р.		2020 р.		2021 р.		Абсолютне відхилення (+,-) 2021р. до 2019р.	
	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%
Загальна сума основних виробничих фондів в т.ч.	13945	100,00	16091	100,00	18560	100,00	4615	0,00
1) будівлі, споруди, передавальні споруди	6425	46,07	6817	42,37	7690	41,43	1265	-4,64
2) машини та обладнання	5238	37,56	6345	39,43	7083	38,16	1845	0,60
3) транспортні засоби	1707	12,24	2408	14,96	3267	17,60	1560	5,36
4) інструменти, прилади, інвентар (меблі)	326	2,34	311	1,93	328	1,77	2	-0,57
5) тварини	33	0,24	30	0,19	30	0,16	-3	-0,08
6) інші основні засоби	10	0,07	10	0,06	10	0,05	0	-0,02
7) малоцінні необоротні матеріальні активи	206	1,48	170	1,06	152	0,82	-54	-0,66

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності ТОВ «Нива Експо»

Таблиця 2.10

Аналіз стану та ефективності використання основних фондів

ТОВ «Нива-Експо»

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення (+, -)	
				2021 р. від 2020 р.	2021 р. від 2019 р.
1. Наявність ОЗ на початок року, тис. грн.	12889	13945	16091	2146	3202
2. Надійшло за рік, тис. грн.	1145	2346	2986	640	1841
3. Вибуло за рік, тис. грн.	93	211	517	306	424
4. Наявність ОЗ на кінець року	13945	16091	18560	2469	4615
5. Фондомісткість	0,40	0,47	0,47	0,00	0,07
6. Коефіцієнт реальної вартості ОЗ у майні підприємства	1,01	0,94	1,02	0,09	0,01
7. Коефіцієнт зносу ОЗ	0,48	0,48	0,53	0,04	0,05
8. Коефіцієнт придатності ОЗ	0,52	0,52	0,47	-0,04	-0,05
6. Коефіцієнт оновлення ОЗ	0,08	0,15	0,16	0,02	0,08
7. Коефіцієнт вибуття ОЗ	0,01	0,01	0,03	0,01	0,02
8. Коефіцієнт приросту ОЗ	0,08	0,13	0,13	0,00	0,06
9. Фондовіддача	2,51	2,12	2,14	0,02	-0,37
10. Рентабельність ОЗ	0,73	0,79	0,73	-0,06	0,00

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності ТОВ «Нива Експо»

Таблиця 2.11

Аналіз фондівдачі ТОВ «Нива-Експо» за 2019-2021 рр.

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	73828	75414	63309	1586	-10519
2. Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	13417	15018	17326	1601	2308
3. Фондовіддача (1:2), грн.	2,61	2,27	2,29	-0,34	0,02
4. Середньорічна вартість активної частини основних виробничих фондів, тис. грн.	5791,5	6714	6714	922,5	0
5. Фондовіддача активної частини основних виробничих фондів(1:4), грн.	6,05	5,08	5,91	-0,97	0,83
6. Питома вага активної частини основних виробничих фондів у загальній їх вартості (4:2*100%),	43,17	44,71	38,75	1,54	-5,95

Таблиця 2.12

**Розрахунок амортизаційної віддачі ТОВ «Нива-Експо»
за 2019-2021 рр.**

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	73828	75414	63309	1586	-10519
2. Амортизація, тис. грн.	971	1264	2355	293	1091
3. Коефіцієнт амортизаційної віддачі	36,08	27,00	16,85	-9,0813	-10,156

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності ТОВ «Нива Експо»

Таблиця 2.13

**Розрахунок узагальнюючих показників ефективності
використання основних виробничих фондів ТОВ «Нива-Експо» за 2019-
2021 рр.**

Показник	2019 р.	2020 р.	2021р.	Абсол. відхил. (+, -)		Відносне відхилення, %	
				2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2021р. від 2020р.	2021р. від 2019р.
1	3	4	5	6	7	8	9
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	73828	75414	63309	1586	-10519	97,41	116,24
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	170	21	21	-149	0	12,35	100,00
3. Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн.	13417	15018	17326	1601	2308	111,93	115,37
4. Середньооблікова чисельність робітників, чол.	258	258	258	0	0	100,00	100,0
5. Фондовіддача, грн.	2,61	2,27	2,29	-0,34	0,02	87,03	100,76
6. Рентабельність (збитковість) ОЗ, %	1,27	0,14	0,12	-1,13	-0,02	11,04	86,68
7. Продуктивність праці, грн.	4,67	4,58	5,33	-0,09	0,74	98,07	116,24
8. Рівень ефективності використання ОЗ, %	0,00006	0,00003	0,00003	-0,00003	0,00	52,57	100,76
9. Перший інтегральний показник ефективності використання основних виробничих фондів, грн.	0,182	0,018	0,052	-0,164	0,035	9,79	28,79
10. Другий інтегральний показник ефективності використання основних виробничих фондів, грн.	0,0139	0,0031	0,0029	-0,0107	-0,0002	93,61	21,04

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності ТОВ «Нива Експо»

Таблиця 2.14

**Розрахунок інтегрального показника оцінки використання
активної частини основних виробничих фондів ТОВ «Нива-Експо» за
2019-2021 рр.**

Показник	2019 р.	2020р.	2021р.	2021р. до 2019р., %
1	3	4	5	9
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	73828	75414	63309	85,75
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	170	21	21	12,35
3. Середньорічна вартість активної частини ОЗ, тис. грн.	5791,5	6714	6714	115,93
4. Частка активної частини основних виробничих фондів у загальній їх вартості, %	43,17	44,71	38,75	89,77
5. Фондовіддача активної частини ОЗ, грн.	6,05	5,08	5,91	97,68
6. Рентабельність активної частини ОЗ, %	2,94	0,31	0,31	10,66
7. Перший інтегральний показник ефективності використання активної частини ОЗ, грн..	0,42	0,13	0,14	32,26

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності ТОВ «Нива Експо»

Додаток В

**Таблиці і рисунки до рекомендаційно-оптимізаційної частини
кваліфікаційної роботи**

Таблиця 3.1

Додаткові можливості системи управління основними виробничими фондами

ТОВ «Нива-Експо»

№ з/п	Додаткові можливості
1	Планування вибуття основних виробничих фондів, своєчасне позбавлення від тих об'єктів, подальша експлуатація яких економічно не доцільна
2	Отримання інформації про фактичний фізичний і моральний знос кожного об'єкта основних виробничих фондів
3	Своєчасне впровадження передових технологій і перехід на випуск нових видів продукції, що мають вищий інноваційний і конкурентоспроможний рівень
4	Правильна класифікація придбаних (побудованих) основних виробничих фондів
5	Здійснення реального оцінювання вартості основних виробничих фондів в обліку та звітності
6	Визначення пріоритетності першочергового придбання того чи іншого об'єкта основних виробничих фондів, яких потребує підприємство, при недостатньому фінансуванні
7	Визначення міри участі і конкретних функцій кожного підрозділу підприємства, що бере участь у процесі управління основними виробничими фондами

Джерело: власні дослідження

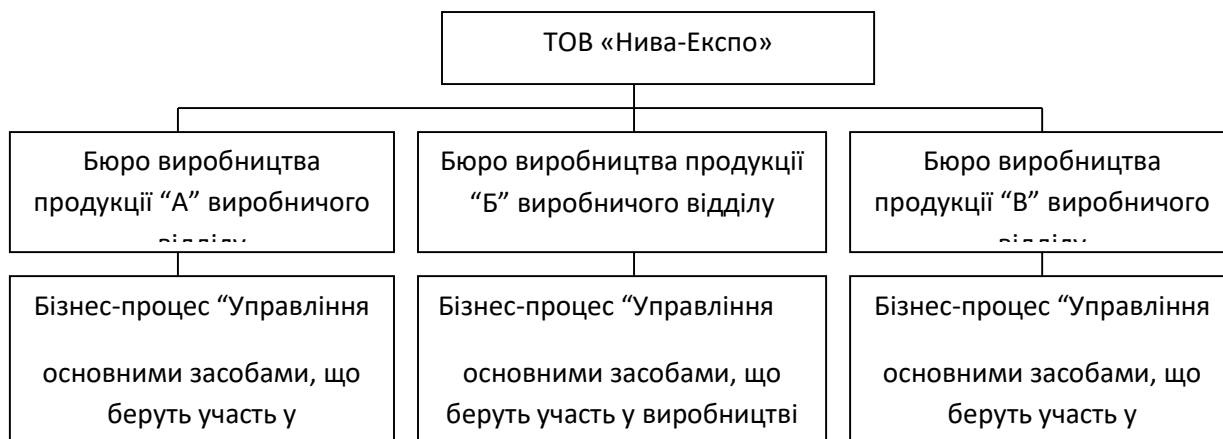

Рис. 3.1. Удосконалена структура організаційно-економічного механізму управління основними виробничими фондами ТОВ «Нива-Експо»

Таблиця 3.2

Переваги і недоліки функціонального та процесного підходів до управління основними виробничими фондами ТОВ «Нива-Експо»

Функціональний підхід	Процесний підхід
Переваги	
- менш витратний; - наявність висококваліфікованих вузьких фахівців	- відповідальний за результат в цілому; - гнучкість, швидке прийняття рішень і проведення змін
Недоліки	
- ніхто не відповідає за результат у цілому; - відсутність гнучкості, повільне прийняття рішень і проведення змін; - ефективність роботи підрозділів часто досягається на збиток її загальній ефективності; - проблеми, що виникають на межі функціональних підрозділів; - конфлікти між функціональними підрозділами	- більш витратний, дублювання робіт; - конфлікти, що виникають при розподілі ресурсів; - високі вимоги до знань і кваліфікації персоналу (широта знань та вмінь)

Рис. 3.2. Продуктовий (процесний) підхід до управління основними виробничими фондами ТОВ «Нива-Експо»

Джерело: власні дослідження

Таблиця 3.3

Технологічні характеристики конвекційної печі з непрямым нагрівом для кондитерських виробів

№ з/п	Основні характеристики
1.	<i>Види продукції</i>
	Печиво, дрібна випічка, бісквіти, піца, штруделі, інша продукція.
2.	<i>Приладдя</i>
	- Пристрій рівномірного нанесення жиру на стрічку - Прилад автоматичного контролю стрічки в печі - Щітки для очистки стрічки печі
3	<i>Спеціальні опції</i>

	– Пристрій регенерації тепла для економії енергії до 15 % і зниження викидів Co2 – Система регулювання вологості повітря для оптимального регулювання залишкової вологості в продуктах і збільшення термінів зберігання
4	Типи транспортування продукції
	– Сталева стрічка для м'яких продуктів, що випікаються безпосередньо на стрічці – Стрічка F4012/k-st для печива, що випікається безпосередньо на стрічці – Стрічка Сb5 для крекерів, що випікаються безпосередньо на стрічці – Стрічка OGB для транспортування всіх видів пекарних форм – Перфорована сталева стрічка для важких продуктів – Гусенична стрічка для бісквітів – Кам'яна стрічка для піци і хліба

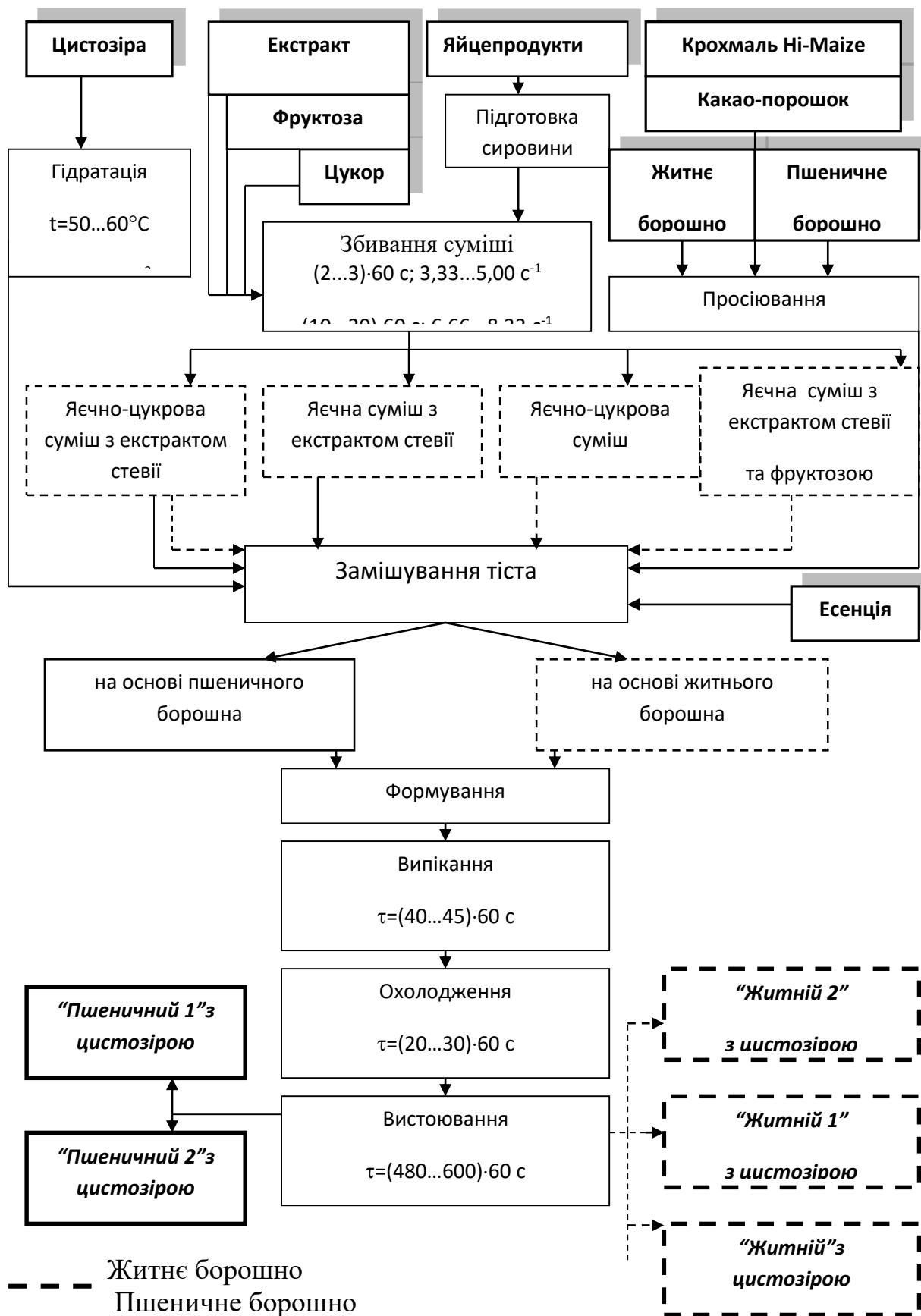

Рис 3.3. Технологічна схема приготування дістичних бісквітних виробів у ТОВ «Нива-Експо»

Джерело: власні дослідження.

Таблиця 3.4

Розрахунок економічного ефекту від запропонованих заходів

№ з/п	Статті доходів і витрат	Сума, тис. грн.
1.	Дохід від реалізації нової продукції	17680,0
	Податок на додану вартість	3536,0
	Чистий дохід від реалізації	14144,0
	Собівартість продукції	12350,0
	Валовий прибуток	1794,0
	Амортизаційні відрахування	55,0
	Витрати на оплату праці	540,0
	Витрати на обслуговування приміщення і обладнання	55,0
	Витрати на рекламу	38,0
	Погашення кредиту	306,0
	Інші витрати	300,0
	<i>Всього отриманого чистого прибутку</i>	500,0

Джерело: власні дослідження.